

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
بخش علوم تربیتی

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی

رابطه نظام ارزشی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان (با توجه به نظریه
آپورت) با سلامت روان آنان

استاد راهنما:

دکتر سید عباس رحمتی

استاد مشاور:

دکتر همایون آذری

مؤلف:

مهیا اسماعیلی

شهریورماه ۱۳۹۰

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط درجه کارشناسی ارشد به

بخش علوم تربیتی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچگونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود

دانشجو: مهیا اسماعیلی

استاد راهنما: دکتر عباس رحمتی

استاد مشاور: دکتر همایون آذری

استاد داور ۱:

استاد داور ۲:

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی یا نماینده دانشکده:

حق چاپ محفوظ و مخصوص به دانشگاه شهید باهنر کرمان است.

تقدیم به:

تقدیم به همسر عزیزم:

به پاس همراهی، پشتیبانی، حمایت های دلسوزانه و محبت بی دریغش که هرگز فروکش نمی کند.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم:

که نامشان عشق، وجودشان محبت، یادشان امید و دعایشان توشه راه است به پاس آنچه از درس های ناب زندگی به من آموختند و حرمت دعایشان که همواره بدرقه راهم بوده است.

تقدیم به فرزند عزیزم:

که وجودش برایم گرانبهاترین هدیه خداوند است و فکر کردن به آینده درخشانش قلبم را ملامال شادی می کند.

تشریح و قدر دانی:

بر خود می‌بالم که در مسیر نگارش پایان‌نامه ام فرصتی دست داد تا افتخار علم‌آموزی نزد استاد فرهیخته جناب آقای دکتر سید عباس رحمتی را در کارنامه علمی خود بنگارم. از ایشان که با صبر و بردباری و راهنمایی‌های دلسوزانه‌شان در این پژوهش، نسبت به این حقیر از هیچ‌گونه کمکی دریغ نمودند...

سپاس فراوان از راهنمایی‌های استاد مشاورم جناب آقای دکتر آذری که همیشه از آغاز، انتهای راه را به من نشان دادند...

سپاس بی‌پایان بر استاد ارجمندم جناب آقای پروفیسور، علوی که در این مدت از محضر علمی و اخلاقی ایشان بهره‌ی فراوان بردم.

سپاس فراوان از راهنمایی‌های استاد ارجمندم جناب آقای دکتر لسانی به پاس راهنمایی‌های ارزشمندشان...

و

تمامی آنهایی که علاوه بر آموختن علم از درون نیز مرا پروراندند و به من آموختند که حقیقتاً هر پایانی را آغازیست دیگر...

چکیده:

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه نظام ارزشی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان (با توجه به نظریه آلپورت) با سلامت روان آنان طرح ریزی شده است. این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی می باشد که جامعه آماری آن، شامل کلیه مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان است که تعداد آنها ۱۱۵ نفر می باشد که، حجم نمونه ی مدیران، با استفاده از روش تمام شماری (به دلیل محدود بودن تعداد آنها) انجام گرفته است. از ۱۱۵ پرسشنامه توزیع شده ۱۰۵ پرسشنامه برگشت داده شده است. در این پژوهش از پرسشنامه نظام ارزشی آلپورت و پرسشنامه سلامت روان گلدنبرگ استفاده گردید. اهداف اصلی این پژوهش عبارتند از: شناسایی رابطه بین یکایک شش ارزش (نظری، سیاسی، اقتصادی، هنری، اجتماعی و مذهبی) با سلامت روان مدیران و اهداف جزئی پژوهش عبارتند از: سنجش وضعیت شش ارزش فوق و همچنین سنجش وضعیت سلامت روان مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان است. داده های جمع آوری شده، از طریق نرم افزار آماری spss و با استفاده از روشهای آمار توصیفی و استنباطی مناسب، تجزیه و تحلیل و نتایج نشان داد که: با افزایش نمره ارزشهای نظری، مذهبی، هنری و اجتماعی مدیران، سلامت روان آنها افزایش پیدا می کند که این نشان از مثبت بودن ضرایب همبستگی و وجود رابطه مستقیم بین این دو متغیر است. اما با افزایش نمره ارزشهای اقتصادی و سیاسی مدیران، سلامت روان آنها کاهش پیدا می کند که این نشان از منفی بودن ضرایب همبستگی و وجود رابطه معکوس بین این دو متغیر است. همچنین مشخص شد که، با ارزشهای نظری، ارزشهای هنری، ارزشهای اجتماعی و ارزشهای مذهبی مدیران می توان سلامت روان مدیران را پیش بینی کرد، ولی از طریق ارزشهای اقتصادی و ارزشهای سیاسی مدیران نمی توان سلامت روان آنها را پیش بینی کرد. همچنین مشخص شد که، وضعیت هر شش ارزش اساسی (نظری، سیاسی، اقتصادی، هنری، اجتماعی و مذهبی) بیشتر مدیران متوسط است. اما وضعیت سلامت روان بیشتر مدیران بالا است.

واژگان کلیدی: ارزش، نظام ارزشی، سلامت روان

فصل اول: طرح مساله

۲	مقدمه
۵	۱-۱- عنوان پژوهش
۵	۲-۱- بیان مسئله
۸	۳-۱- اهمیت و ضرورت
۱۰	۴-۱- اهداف پژوهش
۱۰	۱-۴-۱- اهداف کلی
۱۱	۲-۴-۱- اهداف جزئی
۱۱	۵-۱- سوالات پژوهش
۱۱	۱-۵-۱- سوالات کلی پژوهش
۱۱	۲-۵-۱- سوالات جزئی پژوهش
۱۲	۶-۱- تعاریف مفهومی و عملیاتی اصطلاحات
۱۲	۱-۶-۱- تعاریف نظری
۱۳	۲-۶-۱- تعاریف عملیاتی
۱۵	۷-۱- خلاصه فصل

فصل دوم: پیشینه تحقیق

۱۷	مقدمه
۱۷	۱-۲- مباحث نظری در خصوص ارزشها
۱۷	۱۷ ۲-۱-۱- تعریف و مفهوم ارزش
۲۴	۱۷ ۲-۱-۲- مفهوم نظام ارزشی و اهمیت آن
۲۷	۲-۱-۳- ماهیت ارزشها
۳۰	۲-۱-۴- ارزش و ارزش گذاری
۳۲	۲-۱-۵- اقسام ارزشها
۳۳	۲-۱-۶- تفاوت ارزشها و ضد ارزشها
۳۶	۲-۱-۷- طبقه بندی ارزشها

- ۳۹-۱-۸- تپ های اصلی شخصیت.....
- ۴۱-۱-۹- نحوه شکل گیری ارزشها وعوامل موثر بر آن.....
- ۴۶-۱-۱۰- سنجش ارزشها.....
- ۴۷-۲-۲- مباحث نظری درخصوص سلامت (بهداشت) روان.....
- ۴۷-۱-۲-۲- تعریف ومفهوم سلامت واهمیت آن.....
- ۴۸-۲-۲- تعریف سلامت رفتار.....
- ۴۹-۳-۲-۲- تعریف ومفهوم بهداشت(سلامت) روان.....
- ۵۲-۴-۲-۲- روان شناسی سلامت.....
- ۵۳-۵-۲-۲- سلامت روان از دیدگاه مکاتب مختلف.....
- ۵۴-۶-۲-۲- بهداشت(سلامت) روان از دیدگاه اسلام وراههای تامین آن.....
- ۵۸-۷-۲-۲- معیارها وشاخص های سلامت روان.....
- ۶۵-۸-۲-۲- نظریه های سلامت روان.....
- ۷۰-۹-۲-۲- اصول بهداشت(سلامت) روان.....
- ۷۲-۱۰-۲-۲- مولفه های بهداشت(سلامت) روان.....
- ۷۴-۱-۱۰-۲-۲- علائم اضطراب.....
- ۷۵-۲-۱۰-۲-۲- علل اضطراب.....
- ۷۵-۳-۱۰-۲-۲- ریشه های اضطراب.....
- ۷۹-۴-۱۰-۲-۲- علل افسردگی.....
- ۷۹-۳-۲-۳- سوابق پژوهشی مرتبط با مساله.....
- ۸۰-۱-۳-۲- پژوهشهای مربوط به نظام ارزشی.....
- ۸۰-۱-۱-۳-۲- پژوهشهای انجام شده مربوط به نظام ارزشی درایران.....
- ۸۴-۲-۱-۳-۲- پژوهشهای انجام شده مربوط به نظام ارزشی درخارج ازایران.....
- ۸۷-۲-۳-۲- پژوهشهای مربوط به سلامت (بهداشت) روان.....
- ۸۷-۱-۲-۳-۲- پژوهشهای مربوط به سلامت(بهداشت) روان درایران.....
- ۹۱-۲-۲-۳-۲- پژوهشهای مربوط به سلامت(بهداشت) روان درخارج ازایران.....
- ۹۴-۴-۲- چارچوب نظری پژوهش.....
- ۹۸-۵-۲- مدل تحلیلی پژوهش.....
- ۹۹-۶-۲- خلاصه فصل.....

فصل سوم: روش پژوهش

مقدمه	۱۰۱
۱-۳- روش و نوع پژوهش	۱۰۱
۲-۳- متغیرهای مورد بررسی	۱۰۱
۳-۳- جامعه آماری و روش نمونه گیری	۱۰۱
۱-۳-۳- جامعه آماری	۱۰۱
۲-۳-۳- روش نمونه گیری	۱۰۱
۴-۳- ابزارهای جمع آوری داده ها	۱۰۱
۱-۴-۳- پرسشنامه سلسله مراتب ارزشها	۱۰۲
۲-۴-۳- پرسشنامه سلامت عمومی	۱۰۵
۵-۳- روایی و پایایی ابزارهای سنجش	۱۰۶
۱-۵-۳- روایی و پایایی آزمون سلسله مراتب ارزشها	۱۰۶
۲-۵-۳- روایی و پایایی پرسشنامه سلامت (بهداشت) عمومی	۱۰۸
۳-۶- شیوه جمع آوری اطلاعات	۱۰۸
۳-۷- روش های آماری تجزیه و تحلیل داده ها	۱۰۹
۳-۸- خلاصه فصل	۱۰۹

فصل چهارم: تحلیل داده ها

مقدمه	۱۱۱
۱-۴- بررسی سوالات کلی	۱۱۲
۴-۱-۱- آیا بین ارزشهای نظری، اقتصادی، هنری، اجتماعی، سیاسی و مذهبی مدیران و سلامت روان آنها رابطه معناداری وجود دارد؟	۱۱۲
۴-۱-۲- آیا بین ارزشهای نظری مدیران و سلامت روان آنها رابطه معناداری وجود دارد؟	۱۱۵
۴-۱-۳- آیا بین ارزشهای اقتصادی مدیران و سلامت روان آنها رابطه معناداری وجود دارد؟	۱۱۷
۴-۱-۴- آیا بین ارزشهای هنری مدیران و سلامت روان آنها رابطه معناداری وجود دارد؟	۱۱۹
۴-۱-۵- آیا بین ارزشهای اجتماعی مدیران و سلامت روان آنها رابطه معناداری وجود دارد؟	۱۲۱
۴-۱-۶- آیا بین ارزشهای سیاسی مدیران و سلامت روان آنها رابطه معناداری وجود دارد؟	۱۲۳
۴-۱-۷- آیا بین ارزشهای مذهبی مدیران و سلامت روان آنها رابطه معناداری وجود دارد؟	۱۲۵

۱۲۷	سوالات جزئی
۱۲۷	۱-۲-۴- وضعیت ارزشهای نظری مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان چگونه است؟
۱۲۹	۲-۲-۴- وضعیت ارزشهای اقتصادی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان چگونه است؟
۱۳۱	۳-۲-۴- وضعیت ارزشهای هنری مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان چگونه است؟
۱۳۳	۴-۲-۴- وضعیت ارزشهای اجتماعی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان چگونه است؟
۱۳۵	۵-۲-۴- وضعیت ارزشهای سیاسی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان چگونه است؟
۱۳۷	۶-۲-۴- وضعیت ارزشهای مذهبی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان چگونه است؟
۱۳۹	۷-۲-۴- وضعیت سلامت روان مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان چگونه است؟
۱۴۱	۳-۴- خلاصه فصل

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۴۳	مقدمه
۱۴۴	۱-۵- نتیجه گیری
۱۴۸	۲-۵- بحث و بررسی
۱۵۵	۳-۵- پیشنهادات
۱۵۶	۴-۵- توصیه ها
۱۵۷	۵-۵- محدودیت ها
۱۵۸	۶-۵- خلاصه فصل

فهرست منابع و ماخذ

۱۶۰	منابع فارسی
۱۶۹	منابع انگلیسی

فهرست پیوست ها

۱۷۱	پرسش نامه نظام ارزشی
۱۷۸	پرسش نامه سلامت روان

فهرست جداول

۸۳	جدول ۲-۳-۱: تحقیقات انجام شده مربوط به نظام ارزشی در ایران
۸۶	جدول ۲-۳-۱: تحقیقات انجام شده در زمینه نظام ارزشی در خارج از ایران
۹۰	جدول ۲-۳-۱: تحقیقات انجام شده در زمینه بهداشت (سلامت) روان در ایران

- جدول ۲-۳-۲: تحقیقات انجام شده در زمینه بهداشت (سلامت) روان در خارج از ایران ۹۳
- جدول ۱-۳: نمره گذاری بخش اول آزمون بررسی ارزشها ۱۰۳
- جدول ۱-۴: نمره گذاری بخش دوم آزمون بررسی ارزشها ۱۰۵
- جدول ۱-۱-۴: تحلیل واریانس مدل رگرسیون ارزشهای نظری، اقتصادی، هنری، اجتماعی، سیاسی و مذهبی مدیران و سلامت روان آنها ۱۱۲
- جدول ۲-۱-۴: ضرایب مدل رگرسیون ارزشهای نظری، اقتصادی، هنری، اجتماعی، سیاسی و مذهبی مدیران و سلامت روان آنها ۱۱۳
- جدول ۲-۱-۴: آماره های آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن مربوط به رابطه بین ارزشهای نظری مدیران و سلامت روان آنها ۱۱۵
- جدول ۳-۱-۴: آماره های آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن مربوط به رابطه بین ارزشهای اقتصادی مدیران و سلامت روان آنها ۱۱۷
- جدول ۴-۱-۴: آماره های آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن مربوط به رابطه بین ارزشهای هنری مدیران و سلامت روان آنها ۱۱۹
- جدول ۵-۱-۴: آماره های آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن مربوط به رابطه بین ارزشهای اجتماعی مدیران و سلامت روان آنها ۱۲۱
- جدول ۶-۱-۴: آماره های آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن مربوط به رابطه بین ارزشهای سیاسی مدیران و سلامت روان آنها ۱۲۳
- جدول ۷-۱-۴: آماره های آزمون همبستگی پیرسون و اسپیرمن مربوط به رابطه بین ارزشهای مذهبی مدیران و سلامت روان آنها ۱۲۵
- جدول ۱-۲-۴: توزیع فراوانی، آماره های توصیفی و آماره کای دو متغیر ارزشهای نظری مدیران ۱۲۷
- جدول ۲-۲-۴: توزیع فراوانی، آماره های توصیفی و آماره کای دو متغیر ارزشهای اقتصادی مدیران ۱۲۹
- جدول ۳-۲-۴: توزیع فراوانی، آماره های توصیفی و آماره کای دو متغیر ارزشهای هنری مدیران ۱۳۱
- جدول ۴-۲-۴: توزیع فراوانی، آماره های توصیفی و آماره کای دو متغیر ارزشهای اجتماعی مدیران ۱۳۳

- جدول ۴-۲-۵: توزیع فراوانی، آماره‌های توصیفی و آماره کای دو متغیر ارزشهای سیاسی مدیران ۱۳۵
- جدول ۴-۲-۶: توزیع فراوانی، آماره‌های توصیفی و آماره کای دو متغیر ارزشهای مذهبی مدیران ۱۳۷
- جدول ۴-۲-۷: توزیع فراوانی، آماره‌های توصیفی و آماره کای دو متغیر سلامت روان مدیران ۱۳۹

فهرست نمودارها

- نمودار مدل تحلیلی تحقیق ۹۸
- نمودار ۴-۱-۱: پراکنش بین مقادیر برازش شده استاندارد و باقیمانده‌های استاندارد شده در مدل رگرسیون ارزشهای نظری، اقتصادی، هنری، اجتماعی، سیاسی و مذهبی مدیران و سلامت روان آنها ۱۱۴
- نمودار ۴-۱-۲: نمودار پراکنش رابطه بین ارزشهای نظری مدیران و سلامت روان آنها ۱۱۶
- نمودار ۴-۱-۳: نمودار پراکنش رابطه بین ارزشهای اقتصادی مدیران و سلامت روان آنها. ۱۱۷
- نمودار ۴-۱-۴: نمودار پراکنش رابطه بین ارزشهای هنری مدیران و سلامت روان آنها ۱۲۰
- نمودار ۴-۱-۵: نمودار پراکنش رابطه بین ارزشهای اجتماعی مدیران و سلامت روان آنها. ۱۲۲
- نمودار ۴-۱-۶: نمودار پراکنش رابطه بین ارزشهای سیاسی مدیران و سلامت روان آنها ... ۱۲۴
- نمودار ۴-۱-۷: نمودار پراکنش رابطه بین ارزشهای مذهبی مدیران و سلامت روان آنها ... ۱۲۶
- نمودار ۴-۱-۱-۱: توزیع درصدی وضعیت ارزشهای نظری مدیران ۱۲۸
- نمودار ۴-۱-۱-۲: توزیع منحنی نرمال و آماره‌های توصیفی ارزشهای نظری مدیران ۱۲۸
- نمودار ۴-۱-۲-۱: توزیع درصدی وضعیت ارزشهای اقتصادی مدیران ۱۳۰
- نمودار ۴-۱-۲-۲: توزیع منحنی نرمال و آماره‌های توصیفی ارزشهای اقتصادی مدیران ۱۳۰
- نمودار ۴-۱-۳-۱: توزیع درصدی وضعیت ارزشهای هنری مدیران ۱۳۲
- نمودار ۴-۱-۳-۲: توزیع منحنی نرمال و آماره‌های توصیفی ارزشهای هنری مدیران ۱۳۲
- نمودار ۴-۱-۴-۱: توزیع درصدی وضعیت ارزشهای اجتماعی مدیران ۱۳۴
- نمودار ۴-۱-۴-۲: توزیع منحنی نرمال و آماره‌های توصیفی ارزشهای اجتماعی مدیران ۱۳۴
- نمودار ۴-۱-۵-۱: توزیع درصدی وضعیت ارزشهای سیاسی مدیران ۱۳۶
- نمودار ۴-۱-۵-۲: توزیع منحنی نرمال و آماره‌های توصیفی ارزشهای سیاسی مدیران ۱۳۶
- نمودار ۴-۱-۶-۱: توزیع درصدی وضعیت ارزشهای مذهبی مدیران ۱۳۸
- ۱۳۸ نمودار ۴-۱-۶-۲: توزیع منحنی نرمال و آماره‌های توصیفی ارزشهای مذهبی مدیران .. ۱۳۸

نمودار ۴-۱-۷-۱: توزیع درصدی وضعیت سلامت روان مدیران ۱۴۰

نمودار ۴-۱-۷-۲: توزیع منحنی نرمال و آماره‌های توصیفی سلامت روان مدیران ۱۴۰

فصل اول

طرح مسأله

مقدمه:

برای سالهای متمادی، ارتباط بین تن و روان یکی از موضوعات بحث انگیز بین فلاسفه، پزشکان و روان شناسان بوده است. بطوری که تا اوایل قرن حاضر، بیشتر محققان عقیده داشتند تن و روان دو مقوله ی کاملاً مستقل و جدا از هم هستند. اعتقاد به دوگانگی تن و روان باعث شد تا پزشکان در سبب شناسی بیماری های جسمی تنها به بررسی علل زیستی و فیزیولوژیکی بسنده کرده و امکان هرگونه تاثیر روانی و اجتماعی را در بروز و ظهور بیماری ها نادیده بگیرند (بولکر^۱ و ایکن رود^۲، ۱۹۹۱ به نقل از همتی راد و سپاه منصور، ۱۳۸۷).

انسان از دو بعد روح و جسم تشکیل شده است که باید از هر دو محافظت نماید و نیازهای هر دو را بر آورده سازد. سلامتی در مورد انسان یک مسئله مهم است که معمولاً عموم مردم سلامتی را مختص به جسم دانسته و به آن توجه می نمایند، حال آن که سلامتی روح نیز مهم و اساسی است. در اصل سلامتی روح و جسم لازم و ملزوم یکدیگرند (کرمی، ۱۳۸۱).

وجود افراد سالم از شرایط مهم و اساسی برای رشد یک جامعه است، جامعه ای که به سلامت جسم و روان خود توجه می کند، ضمن عدم صرف هزینه های سرسام آور درمانی، انسانهایی سالم نیز پرورش می دهد که این خود ضامن رشد فردی و اجتماعی آن جامعه است. از زمانهای گذشته، رابطه جسم و روان و تاثیر این دو بر یکدیگر مورد توجه اندیشمندان بوده است و یکی از علل مهم بسیاری از بیماریهای جسمی، مانند ناراحتیهای قلبی، عروقی، دردهای پراکنده، ناراحتیهای دستگاه گوارشی و... روان ناسالم و ناآرام می باشد که جسم را تحت فشار قرار می دهد و موجب بروز بیماریهایی می گردد (اسلامی، و موسوی، ۱۳۷۶).

هرکسی را که بینی، وقتی که دندانش درد می گیرد و یا دچار سردرد می شود بلافاصله به پزشک مراجعه می کند تا به درمان آن پردازد اما زمانی که روحش درد می گیرد و از لحاظ روانی آسیب می بیند یا آن را پنهان می کند و یا اصولاً وانمود می کند که مشکلی ندارد و این آغاز بحران است، بحران روحی که سخت تر از هر مرض دیگری است. آنچه در وضعیت کنونی، سلامت مردم را تهدید می کند، بیش از آنکه بیماریهای جسمی باشد، مشکلات روحی، روانی است. وجود آمارهایی مبنی بر اینکه مهمترین عوامل مرگ و میر در همه ی کشورها، بیش از سوانح و حوادث، بیماریهای قلبی است، ادعای ما را تصدیق می کند. شاید تصور مردم درباره سلامت محدود به سلامت جسمی باشد اما طبق تعریف سازمان جهانی بهداشت، سلامت نه فقط فقدان بیماری یا

¹ -Bolker

² -Aykenrood

معلولیت بلکه وضعیت رفاه کامل جسمی، روانی و اجتماعی است و بدون بهداشت روان، دستیابی به سلامت، غیرممکن است. هیچ کس از ابتلا به بیماری‌های روانی مصون نیست (صائمی، ۱۳۸۲). حتی یکی از مهمترین مسائل دین اسلام، توجه به بهداشت و سلامت جسمانی و روانی است. بعضی از واجبات و محرمات الهی نیز برای تامین سلامتی و پیشگیری از ابتلا به امراض روحی و روانی تشریح شده اند (ظروفی، ۱۳۸۸).

راههای تامین بهداشت روانی از دیدگاه اسلام، عبادت، توکل به خداوند، زیارت، روزه گرفتن و... است که می تواند با ایجاد امید و تشویق افراد به نگرش مثبت به موقعیت های فشارزای روانی، باعث آرامش درونی افراد شوند. تاثیر اعمال دینی بر جسم و روان، از دیدگاه فیزیولوژی ثابت شده است و پیامدهای روانشناختی و اجتماعی آنها حتی در جوامع غربی نیز به اثبات رسیده است (ابوالقاسمی، ۱۳۸۹).

یکی از مهمترین جنبه های سلامت انسانها، سلامت عمومی آنها می باشد. سلامت روانی از اساسی ترین مفاهیم روان شناختی است که توجه محققان زیادی را به خود جلب کرده است (شکيبايي، صبری، و پورشریفی، ۱۳۸۹).

بهداشت روان به معنای سلامت فکر می باشد و منظور نشان دادن وضع مثبت و سلامت روانی است که خود می تواند نسبت به ایجاد سیستم با ارزشی درمورد ایجاد و تحرک و پیشرفت و تکامل در حد فردی، ملی و بین المللی کمک نماید. زیرا وقتی سلامت روانی شناخته شد، نسبت به دستیابی به آن اقدام می شود و راه برای تکامل فردی و اجتماعی باز میگردد (حسینی، ۱۳۷۹). براساس تعریف فوق می توان به این نکته پی برد که چرا در بسیاری از تعاریف بهداشت و سلامت روان را مترادف یکدیگر بیان می کنند.

بهداشت روانی علمی کاربردی از دانش های روانشناسی است و بسیاری از پژوهشگران، به ارتباط بهداشت روانی و زندگی برتر اعتقاد داشته، براین باورند که بهداشت روانی، همان راه زندگی برتر است که هدف آن، کمک به انسان ها در رشد و پرورش خود و بهبود بخشیدن به شرایط زندگی شان می باشد، تابا مشکلات و ناملايمات با صبر و پایداری و باروشهای سازگارانه برخورد نمایند. دانشمندان این رشته در پژوهش های شان ارزشهای جامعه، اخلاق، دین و شرایط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن را نادیده نمی گیرند و به رشد بهداشت روانی و درمان انحراف ها و پیشگیری از آن، به دور از ارزشها و باورهای دینی انسانها، نمی پردازد. بنابراین، دیدگاه تخصصی روان شناختی به بهداشت روانی و شرایط آن، تا حد زیادی متاثر از ارزشهای، اخلاق و باورهای آن است (خلیفه؛ ترجمه سیدی، ۱۳۷۸).

از دید دایره‌المعارف روان‌شناسی اجتماعی ارزشها اهداف فرا موقعیتی هستند که به عنوان اصول راهنما در زندگی یک شخص یا گروه عمل می‌کنند. این ارزشها به عنوان استانداردهای مطلوب هنگام قضاوت کردن در مورد رفتار، حوادث و مردم، موقع شکل دادن و بیان نگرشها به کار میرود (خداوندی راهدانه، ۱۳۸۳).

در نظام ارزشی هر فرد، مجموعه ای از بایدها، نبایدها، اهداف، عقاید و هنجارهای گروهی وجود دارد که رویه های رفتاری هر فرد را مشخص می‌سازد، از این رو نظام ارزشی هر فرد مبنایی است که براساس آن هر فرد موقعیت و شرایط خود را درباره خویشتن و آنچه پیرامونش روی می‌دهد معنا می‌بخشد و با توجه به آن، اهداف و آرمانهایی را در نظر می‌گیرد (کرمی، ۱۳۸۱).

توجه و عنایت به بررسی ارزشها در دهه های سوم و چهارم قرن حاضر، بیش از پیش و با پایبندی به روشهای علمی پیش رفت. شاید بتوان گفت که ارزش اولیه آن به دو روان شناس برمی‌گردد؛ ترستون^۱ به خاطر ارائه اندیشه بررسی ارزشها در چارچوب روش علمی متکی به مبانی علم و با استناد به دانش روابط میان تن و روان و اسپرانگر^۲، یکی از دانشمندان آلمانی که همزمان نظریه اش را درباره گونه های شخصیت منتشر ساخت. نظریه ای که براساس آن، انسان ها با تکیه بر غلبه یا حاکمیت یکی از ارزشهای زیر به شش دسته تقسیم می‌شوند: ارزش نظری، ارزش زیباشناختی یا هنری، ارزش سیاسی، ارزش اجتماعی، ارزش دینی. ارزشهایی که بعدها آلپورت^۳ و ورنون^۴ آنها را در مقیاسی که به نام آنها نامیده شد، به شکل عملی در آوردند (خلیفه؛ ترجمه سیدی، ۱۳۷۸).

حال با توجه به اینکه، یکی از راههای ارتقای بهداشت جامعه نیز موقوف به بهبود کمی و کیفی نظام دانشگاه است. توسعه دانشگاه و ارائه و انتشار نظریه ها و نگرشهای جدید و... همگی فرهنگ و نظام ارزشی جدید بهداشتی را در جامعه توسعه می‌دهند. در چنین شرایطی نحوه زندگی افراد جامعه تغییر می‌کند و کارایی آنها ارتقا می‌یابد، و در مجموع باعث تغییر کیفیت زندگی افراد جامعه می‌گردد. ریشه کن کردن بسیاری از بیماریهای مهلک و اپیدمیک، کنترل، پیشگیری و درمان بیماری های ظاهر شده بالقوه آسیب زا، همگی بستگی به عملکرد دانشگاه، پرورش کادرهای تخصصی و علمی، دارو سازان، ارائه خدمات پزشکی و... جامعه دارد. توسعه این فرهنگ طی نیم قرن اخیر در ایران و بسیاری از جوامع روبه توسعه، با همکاری و هدایت سازمانهای جهانی از جمله سازمان بهداشت جهانی WHO تحقق یافته است. اما با این وجود می‌توان گفت درست است که پیشرفت های قابل توجهی در زمینه های ارتقای بهداشت و ظهور ارزشهای جدید در جامعه صورت گرفته

1 - Tereston

2 - Espranger

3 - Alport

4 - Vernoon

است، اما هنوز هم فاصله زیادی میان موازین و معیارهای بهداشتی در نقاط شهری و روستایی به چشم می خورد (شیخی، ۱۳۸۸).

باتوجه به مطالب ارائه شده می توان گفت که، شناسایی ارزشهای حاکم بر مدیران دانشگاه به عنوان یک قشر تاثیر گذار بر جامعه از اهمیت بالایی برخوردار است، بر همین اساس پژوهش حاضر به منظور بررسی نظام ارزشی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان (باتوجه به نظریه آلپورت) و رابطه آن را سلامت روان آنان طرح ریزی شده است.

۱-۱- عنوان پژوهش:

رابطه نظام ارزشی مدیران دانشگاه شهید باهنر کرمان (با توجه به نظریه آلپورت) با سلامت روان آنان

۱-۲- بیان مسئله:

مفهوم سلامت روان شامل احساس خوب بودن و اطمینان از کارآمدی خود، اتکاء به خود، ظرفیت رقابت، وابستگی بین نسلی و شکوفایی توانایی های بالقوه فکری و هیجانی می باشد. البته با در نظر گرفتن تفاوت فرهنگها، ارائه تعریف جامع از سلامت روان سخت می نماید؛ با این وجود، بر این امر اتفاق نظر است که سلامت روان چیزی فراتر از نبود اختلالات روانی است (یزدی زاده، جعفری، بیت مشعل و عنایتی، ۱۳۸۹).

سلامت روانی مفهومی است که چگونگی تفکر، احساس و عملکرد ما را در مواجهه با موقعیت های زندگی نشان می دهد. بسته به میزان برخورداری از سلامت روان عملکرد افراد در کنترل استرس، برقراری رابطه با دیگران، ارزیابی ها و انتخاب مان متفاوت است. در حقیقت سلامت روان چیزی بیش از عدم وجود بیماری روحی است بدین معنی که صرفا به لحاظ نداشتن بیماری روحی نمی توان سلامت روان را در یک فرد ۱۰۰ درصد تایید قرارداد (لشکری، به نقل از زیوری رحمان، ۱۳۸۹).

مفهوم سلامت روان نزد کورسینی^۱، اهمیت زیادی دارد و اظهار می دارد که سلامت روان حالتی از ذهن است که بوسیله بهزیستی هیجانی، رهایی نسبی از اضطراب و نشان های ناتوان کننده و ظرفیتی برای ساختن روابط سازنده و انطباق با درخواست های معمول و استرس های زندگی مشخص می شود (به نقل از تقوی، ۱۳۸۰).

تأمین و حفظ سلامتی یکی از اهداف عالی انسانی است که برای تحقق این هدف تمام کشورها بخش قابل توجهی از سرمایه های مادی و معنوی خود را به این امر اختصاص می دهند. از آنجا که کشور ما ایران بر پایه حکومت اسلامی اداره می شود، علاوه بر قوانین مدون ملی، در دین مقدس

اسلام نیز برای نیل به این هدف، دستورات صریحی بیان شده است. مسلماً یکی از ابزارها برای توانمند کردن شخص، سلامت فکر و جسم است تا بتوانیم خود را از طریق آموزش و تعلیم و تربیت به مدارج بالای انسانی ارتقاء بدهیم. در مورد تاثیر اعتقادات دینی بر بهداشت روانی از دیرباز میان متفکران اسلامی و متخصصان روانی نظرات متفاوتی وجود داشته است (مرزیه، پناهی، ۱۳۸۴)

از سوی دیگر ارزشها امور مطلوبی هستند و دارای نیروی انگیزشی بوده و انتخاب را ساده می کنند. در عین حال ارزشها متنوع هستند و از فردی به فرد دیگر تفاوت دارند. ولی واقعیت این است که می توان ارزشها را به شیوه علمی مورد بررسی و ارزیابی قرار داد. از آنجا که ارزشها با مفاهیم خوب و بد در ارتباط می باشند. لذا ذهن انسان را همیشه به خود مشغول داشته اند. چون زندگی اجتماعی و چگونگی رفتار و مناسبات ما با دیگران به طور مستقیم از نظام ارزشها و اصول اخلاقی متأثر می شود. بنابراین هیچ گروه، جمعیت و یا جامعه ای را نمی توان یافت که به دور از ارزشها و معیارهای ارزشی و بدون توجه به ارزش گذاری زندگی کند (کرمی، ۱۳۸۱).

با توجه به نظر خداوندی راهدانه (۱۳۸۸) که معتقد است نظام ارزشی افراد به عنوان بخش مرکزی نظام اعتقادی فرد می تواند تاثیر بسیار مهمی در رفتارهای آنان داشته باشد. می توان گفت که ارزشها، پایه و اساس بینش و کنش انسان را تشکیل داده و در انتخاب، گزینش و انجام کنش نقش داشته و اصول راهنمایی فرد در زندگی و تعیین کننده رفتار و کنش اجتماعی هستند که در آداب و رسوم، قوانین، اعتقادات و اصول مقدس و شیوه های زندگی روزمره تجلی می یابند. ارزشها از نظر اهمیتی که دارند یکسان نبوده و در یک مجموعه جای دارند که نظام ارزشی نامیده می شوند. نظام ارزشی، سازمان پایداری از عقاید است که به شیوه های قابل توجهی با کنش یا حالت های غایی وجود ارتباط دارند و در پیوستاری که بر اساس اهمیت نسبی مرتب شده اند قرار می گیرند (داریاپور، ۱۳۸۱).

چاهن^۱ (۱۹۹۱) بهرمندی از یک سلسله ارزشهای شخصی و فلسفی مبتنی بر باورها و آرمانهایی که با سعادت خود و اطرافیان پیوند نزدیک داشته باشند را شرط لازم دستیابی به بهداشت روان می داند (مطهری، ۱۳۸۵).

نتایج به دست آمده از پژوهش هایی که در زمینه مقایسه نظام های ارزشی بیماران روانی و افراد سالم صورت گرفته است، بیانگر این مطلب است که بیماران روانی، گرایشی متضاد با ارزشهای دینی رایج می کنند. به طور کلی، تعارض در درون نظام ارزشی، باعث آشفتگی، اضطراب، اختلال در علائم جسمانی و کارکردهای اجتماعی می شود (خلیفه؛ ترجمه سیدی، ۱۳۷۸).

---

¹ -Chahen

به طور خلاصه می توان گفت که نظام ارزشی مجموعه ای از بایدها نبایدهای روانی و اجتماعی است؛ و ارزشها به عنوان شکل دهنده پایه های نظام رفتاری افراد دارای بیشترین تاثیر در کنش های انسانها می باشند. در بعد فردی و روانی نیز نظام ارزشهای فردی مهمترین منبع برای کنش متقابل با افراد جامعه است. از دیگر سو در بعد اجتماعی نظام ارزشها مجموعه ای از عقاید و نگرش هایی است که فرد ضمن فرآیند جامعه پذیری آنان را از جامعه آموخته و براساس همان آموخته ها اعمال و کنش های خود را با قواعد، هنجارها و قوانین جامعه هماهنگ می سازد (حق شعار، ۱۳۸۴).

و با توجه به اینکه امروزه، در همه جوامع، دانشگاه به عنوان نهادی است که نقش ویژه در تعلیم و تربیت نسل جوان ایفا می کند. موسسات آموزش عالی، یکی از ارکان ساختاری و زیربنایی توسعه پایدار و یاشاید مهمترین آنها محسوب می شود و می تواند با تکیه بر دانش، توانش و نگرش انسانهای خلاق و حمایت مدیران هوشمند و اجتماع نگر، و پایبند به ارزشها، سلاح اصلی آوردگاه کشورهای دنیا خواهد بود (سیادت، جمشیدیان و، کیانفر، ۱۳۸۵). و از آنجا که تطابق دانشگاه با نظام ارزشی، متقابل و دوسویه می باشد، از یک طرف دانشگاه باید جهت گیری کلی نظام ارزشی و ساختار آن را در نظر گرفته و در تدوین برنامه های خود از آن استفاده کند. از طرف دیگر نظام ارزشی جامعه، خرده فرهنگ خاص دانشگاه را در نظر گرفته و در مقابل آن موضع گیری مناسبی نشان دهد. و از آنجا که نظام ارزشی مسلط در جامعه ما متکی بر فرهنگ اسلامی و ارزشها دینی است، دانشگاه در محتوای برنامه های خود باید به این نکته نیز توجه کند (حسین پور، و فخراپی، ۱۳۸۸).

حال با توجه به مطالب فوق، و براساس تحقیقات انجام شده در زمینه نظام ارزشی و سلامت روان، می توان گفت که عامل پیدایش بسیاری از ناسازگاری ها و ناهنجاری های روانی ناشی از تضادهای ارزشی و عدم استقرار یک نظام ارزشی سازمان یافته در فرد گزارش شده است و با توجه به اینکه تحقیقات داخلی و خارجی در زمینه رابطه سلامت روان و ارزشهای دینی قابل توجه است و همچنین تحقیقات زیادی در رابطه با نظام ارزشی صورت گرفته است، اما پژوهشی که وضعیت ارزشهای اقتصادی، اجتماعی، مذهبی، هنری، سیاسی و نظری و وضعیت سلامت روان را و همچنین رابطه میان نظام ارزشی با سلامت روان را به صورت همه جانبه و در رابطه با مدیران بسنجد، انجام نشده است، حال سوال این است که آیا واقعا نظام ارزشی با سلامت روان رابطه ای دارد؟ اگر رابطه دارد آیا این رابطه معنا دار است؟ و آیا رابطه سلامت روان بر ۶ ارزش اساسی - دینی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، نظری و هنری - به یک میزان است یا میزان این رابطه بر هر یک از ارزشها متفاوت است؟ و وضعیت هر یک از ارزشها و همچنین وضعیت سلامت روان مدیران دانشگاهی چگونه است؟ لذا اهداف پژوهش حاضر در پی پاسخ دادن به سوالات بالا می باشد.